

Titel på ph.d.-afhandling: *Settled in Sand: State-making, Recognition and Resource Rights in the Agro-industrial Landscape*

Dansk oversættelse: *På et Fundament af Sand: Statsdannelse, Anerkendelse og Ressourcerettigheder i det Agroindustrielle Landskab.*

Jeg forsker i ressourcerettigheder, statsdannelse og marginaliserede grupper. I min ph.d.-afhandling undersøger jeg hvordan økonomiske og politiske eliter bruger landskabsforandringer og forvaltningen af naturressourcer til at fremme deres egne interesser og opretholde status quo, og dermed fastholde ulighed i samfundet. Det undersøger jeg gennem et casestudie af en afro-colombiansk landsby i det vestlige Colombia, hvis levegrundlag er baseret på manuel sandudvinding. Sand er et grundlæggende materiale i byggesektoren, men den stigende efterspørgsel på ressourcen til fortsat urbanisering og infrastrukturudvikling, presser verdens sanddepoter og skaber lokal knaphed. Min forskning sætter fokus på dette relativt udforskede felt, og viser hvordan miljøkonflikter kan opstå på lokalt plan, når efterspørgslen på ressourcer og udvindingen fortsætter ufortrødent i et produktionssystem baseret på en antagelse om endeløs vækst. Samtidig viser min forskning at etablerede statsinstitutioner og økonomisk udvikling ikke nødvendigvis er garantier for udsatte befolkningsgruppers rettigheder og forbedrede levevilkår, men snarere er med til at fastholde og forøge ulighed gennem formelle procedurer, bureaukratiske labyrinter og koncentration af den økonomiske magt.

Baggrunden

Økonomisk udvikling og etablerede statsinstitutioner bliver ofte fremstillet som en vigtig bestanddel – og måske endda en forudsætning for – at forbedre folks levevilkår og sikre deres rettigheder. Forskning på området viser omvendt at statsinstitutioner og økonomiske interesser også kan være med til at fratage udsatte grupper deres levebrød og forværre deres situation – ofte ved hjælp af voldelige midler (Harvey, 2004; Li, 2007). Dette rammer ofte racialiserede og etniske minoriteter – eller folk på kanten af disse kategorier – uforholdsmæssigt hårdt (Moore, 2005; Povinelli, 2002). Min ph.d.-afhandling bygger på denne forskning og viser hvordan folk finder mening og opretholder livet efter at være fordrevet og frataget deres levegrundlag. Den tager udgangspunkt i en tese om at 'staten' ikke er én samlet rationel aktør, men består dels af en 'idé' om staten, og dels af en række institutioner, som til sammen udgør et statssystem (Abrams, 1988). Disse institutioner har ikke nødvendigvis interesseoverlap, men kan have modstridende dagsordener (Lund, 2006). Ligeledes er idéen om 'staten' ikke begrænset til formelle institutioner; ikke-statslige aktører, såsom virksomheder eller bevæbnede grupper, kan påtage sig statslignende funktioner og forvalte naturressourcer eller levere offentlige services såsom uddannelse, infrastruktur og rettigheder (Lund, 2016). Når disse ikke-statslige aktører opererer indenfor et begrænset geografisk område, kan man tale om at de påtager sig rollen som lokale autoriteter.

Min ph.d.-afhandling tager udgangspunkt i en afro-colombiansk landsby i Cauca-dalen i det vestlige Colombia. Den er baseret på ti måneders etnografisk feltarbejde i årene 2016-2018, hvor jeg har kombineret deltagende

observation, uformelle samtaler og mødedeltagelse med semistrukturerede interviews, dokumentanalyse og audiovisuelle metoder. Med afsæt i litteratur om politisk økologi, statsdannelse og anerkendelsespolitik, undersøger jeg hvordan økonomiske og politiske interesser, kombineret med en tavs trussel om vold, skaber, kamuflerer og legitimerer nye former for fordrivelse og fratagelse af levegrundlag.

Lidt historie

Siden kolonitiden har regionale politiske og økonomiske eliter formet landskabet i Cauca-dalen efter deres egne interesser ved hjælp af jordreformer, infrastrukturprojekter og en dominerende fortælling om regionens historie. Alliancer mellem de gamle jordejende eliter og entreprenante agroindustrielle forretningsfolk har skabt et landskab domineret af sukkerrørsplantager, der gør det nærmest umuligt at forsøge sig med andre former for landbrugsproduktion. I denne kontekst opretholder landsbyboerne livet i den agroindustrielle margen ved at ty til sæsonarbejde i naboregionerne og gennem selvstændige beskæftigelser. Efter at være blevet fordrevet af intern konflikt og overflødiggjort som arbejdskraft i den industrialiserede sukkerrørsplantage, har landsbyboerne skabt deres levegrundslag i sandudvinding fra der nærliggende flod. Ved at arbejde hvor de bor, skaber de et fællesskab, et aktivt landsbyliv, og en fælles fortælling om landsbyen som selvstændig og selvskabt, hvilket kalder på anerkendelse fra omverdenen. Den anerkendelse, som de søger hos lokale politisk-økonomiske aktører for at forbedre deres levevilkår, er dog med til at etablere disse aktører som lokale autoriteter, og fastholder den ulige relation mellem landsbyboerne og de lokale politisk-økonomiske eliter.

Samfundets byggesten

Sand er fundamentet for vores samfund. Det indgår i en lang række produkter, fra broer og bygninger til vinduer, ure, telefoner og computerskærme (Beiser, 2018). Byggesektoren står for langt den største del af efterspørgslen, og sand og grus er de mest udvundne faste materialer i verden. Den voksende efterspørgsel har skabt pres på jordens ressourcer, og der er stigende opmærksomhed på at sand er en begrænset og knap ressource (Torres et al., 2017; Welland, 2009). I medierne og i forskningen bliver sandudvinding ofte fremstillet som miljøødelæggende og relateret til vold, konflikter og endda såkaldte 'sandmafiaer' (Blach Andersen, 2019; Nyvold, 2017; Peduzzi, 2014). Derfor kræves der dels en reduceret efterspørgsel på udvinding af sand, og dermed mere genbrug af bygningsmaterialer, men også alternative og mere miljøskånsomme former for udvinding.

Landsbyboerne i Cauca-dalen er et eksempel på at sandudvinding kan foretages på en social ansvarlig og miljømæssig respektfuld måde, og sågar være med til at skabe fællesskab, selvstændig og værdighed. De arbejder i teams, graver sandet manuelt, og de respekterer flodens og sanddepoternes naturlige fluktuationer. Alligevel bliver de tromlet af politisk-økonomiske interesser da en udefrakommende person, bakket op af de formelle nationale mineinstitutioner, påkalder sig retten til udvinding af sand netop dét sted, landsbyboerne arbejder. Gennem formalisering søger den udefrakommende person at privatisere dén ret til udvinding, som landsbyboerne hidtil har anset for en kollektiv ret. For at forsvare sig, må de søge anerkendelse, beskyttelse og formalisering i netop de statslige mineinstitutioner, der har anerkendt den udefrakommendes retskrav. I deres navigering gennem det bureaukratiske system bliver landsbyboerne mødt med komplekse juridiske og

institutionelle rammer, der favoriserer den velstillede og uddannede del af befolkningen, der har de rigtige kontakter og forbindelser i systemet. Ligeledes bliver de omtalt som og anklaget for at være kriminelle pga. den manglende formalisering af deres ressourcerettigheder – dét, til trods for at landsbyboerne i 1990'erne havde formel tilladelse til at udvinde sand. Dog har de, siden minelovgivningen blev ændret i 2001, ikke haft held med at leve op til de økonomiske og bureaukratiske krav til formalisering.

For at forsvare deres rettigheder, forsøger landsbyboerne at opnå beskyttelse og ressourcekontrol gennem anerkendelse som etnisk minoritet, hvilket i Colombia kræver tildeling af et kollektivt territorium. Efter mange års tovtrækkeri viser der sig en åbning, men det stykke jord, landsbyboerne tilbydes af staten som kollektivt territorium, overlapper *ikke* med stedet hvor de udvinder sand. Deres bureaukratiske navigering og anstrengelser viser sig at være skønne spildte kræfter, og det kollektive territorium viser sig nærmere at være en ulempe; i stedet for at beskytte deres rettigheder, er jordtildelingsprocessen med til at placere sandudvindingsstedet udenfor det etniske territorium, og dermed gøre det tilgængeligt for eksterne økonomiske interesser. Dermed er hverken de statslige institutioner eller de etniske rettigheder i stand til at beskytte landsbyboerne; omvendt er de snarere med til at fratage dem deres levegrundlag. Derfor konkluderer jeg, at mens livet i den agroindustrielle margen udholdes ved hjælp af fællesskab og værdier om selvstændighed, værdighed og kravet om anerkendelse, fortsætter politisk-økonomiske interesser med at skabe, kamuflere og legitimere nye former for fratagelse af levegrundlag, hvilket fastholder og øger ulighederne i det agroindustrielle landskab.

Hvor stiller det os?

Min forskning er relevant for os i Danmark fordi den gør opmærksom på de dilemmaer vi står overfor i vores fortsatte udvinding af ressourcer. Når vi ønsker at forbyde udvinding af sand i Øresund og danske farvande, bør vi tage stilling til hvor og under hvilke forhold udvindingen af ressourcer i stedet skal foregå. Dette spørgsmål gælder ikke blot til byggesektoren, men kan bredes ud til en generel overvejelse om hvor de materialer der indgår i vores hverdag og som vi tager for givet, kommer fra og under hvilke vilkår de er udvundet.

Samtidig udfordrer min forskning etablerede idéer om statslige institutioner, økonomisk vækst og uformelle økonomiske aktiviteter. Ikke alle aktører, der bliver fremstillet som kriminelle og ureglementerede, har nødvendigvis haft mulighederne og kapaciteten til at navigere de officielle formaliseringsprocesser; uformelle produktionsformer kan endda være mere miljøvenlige og socialt bæredygtige lokalt end de konventionelle og reglementerede metoder. Samtidig er etablerede statsinstitutioner og økonomisk udvikling ikke nødvendigvis garanter for udsatte befolkningsgruppers rettigheder og forbedrede levevilkår, men kan, snarere end at reducere ulighed, være med til at fastholde og forøge den.

Bibliografi

- Abrams P (1988) Notes on the Difficulty of Studying the State. *Journal of Historical Sociology* 1(1): 58–89.
- Beiser V (2018) *The World in a Grain: The Story of Sand and How It Transformed Civilization*. New York: Penguin.
- Blach Andersen D (2019) Global sandkrise: Sandtyveri og minedrift ødelægger strande og floder. *Danmarks Radio*, 2. august. www.dr.dk/nyheder/udland/global-sandkrise-sandtyveri-og-minedrift-oedelaegger-strande-og-floder (besøgt 2. august 2019).
- Harvey D (2004) The 'New' Imperialism: Accumulation by Dispossession. *Socialist Register* 40.
- Li TM (2007) *The Will to Improve: Governmentality, Development, and the Practice of Politics*. Durham: Duke University Press.
- Lund C (2006) Twilight Institutions: Public Authority and Political Culture in Local Contexts. *Development and Change* 37(4): 685–705.
- Lund C (2016) Rule and Rupture: State Formation through the Production of Property and Citizenship. *Development and Change* 47(6): 1199–1228.
- Moore DS (2005) *Suffering for Territory. Race, Place, and Power in Zimbabwe*. Durham: Duke University Press.
- Nyvold M (2017) Ja, ørkenstater importerer sand. Det oversete råstof er ved at blive en mangelvare. *Zetland*, 11. oktober. <https://www.zetland.dk/historie/s8aLAVrL-mOPVkJOPw-bb242> (besøgt 30. april 2019).
- Peduzzi P (2014) Sand, rarer than one thinks. *Environmental Development* 11: 208–218.
- Povinelli EA (2002) *The Cunning of Recognition. Indigenous Alterities and the Making of Australian Multiculturalism*. Durham: Duke University Press.
- Torres A, Brandt J, Lear K, et al. (2017) A Looming Tragedy of the Sand Commons. *Science* 357(6355): 970–971.
- Welland M (2009) *Sand: The Never-Ending Story*. Berkeley: University of California Press.